

Anita Wall spelade Cressida i Alf Sjöbergs uppsättning 1967

– Vietnamkriget var ju på tapeten då, och pjäsen handlar om en stormakt som angriper ett litet land.

Anita Wall spelade Cressida i Alf Sjöbergs uppsättning av *Troilus och Cressida* 1967:

– Det var den andra rollen jag gjorde på Dramaten, innan hade jag bara gjort *Pinocchio*. Jag hade en oerhörd respekt för allting, tyckte att det var svårt och fick kämpa väldigt. Men jag hade en oerhörd hjälp av Georg Funkquist som spelade Pandarus, han var helt underbar. Och så hade jag kul med Per Myrberg som spelade Troilus och Birger Malmsten som var Diomedes.

DET VAR EN STOR UPPLEVELSE ATT arbeta med Alf Sjöberg:

– Han var ju så fantastisk med sina scenerier och sin visuella konst. Jag älskar Alf Sjöberg! Han hade alla scenerier uppritade i manus – de var som konstverk. Allt var klart. Det var som en trygghet. Samtidigt som man som skådespelare inte behövde

känna sig begränsad av det, det fanns en frihet inom ramarna.

– Cressidas första scen började med att hon hoppade hage. Det var fantastiskt! Alla förstår att hon är en oerfaren flicka. Sedan räkar hon ut för allt detta: för kärleken, sveken och alltihop. När hon lämnas ut till grekernas läger inser hon att hon inte har mycket att välja på. Ska hon klara

skinnet så gäller det att gilla läget och anpassa sig.

DET VAR SPÄNNANDE ATT SPELA *Troilus och Cressida*, både för att den var en sällan spelad pjäs och för att den kändes dagsaktuell:

– Vietnamkriget var ju på tapeten då, och pjäsen handlar om en stormakt som angriper ett litet land. Man ska spela klassikerna när de har något att säga oss idag. Oftast har de det för att de ger kunskap om människan. Här var det dessutom om hur vi hade det runtomkring oss. Alla i ensemblen var med på det!

– Det var också en storslagen uppsättning med skådespelare som Max von Sydow, Ingvar Kjellson, Ernst-Hugo Järegård och hela gänget. Trojanernas kostymer var inspirerade av Vietnam och grekerna hade klassiska uniformeringar. Det var enorma fäkt- och slagsmålsscener som var väldigt bra. / Intervju: Kent Hägglund

Vad sa Alf Sjöberg själv om *Troilus och Cressida*?

I en intervju i tidskriften Dialog 1968 gav Alf Sjöberg sin syn på *Troilus och Cressida*:

”Shakespeare visar i sina dramer hur en totalitär stat av feodalt slag begår självmord, därför att upp stiger en ny människotyp som ersätter medeltidens och feodalismens beroende av en gammal gudsbild och en gammal människobild med renässansens frigjordhet. Den spänningen gör att Shakespeares dramer har en ovanlig

aktualitet för oss i dag, eftersom de motsättningar som vi nu upplever också tycks vara en sorts eftersläpning. Vad vi ser i USA:s förhållande till världen är just denna medeltida feodalistiska samhällssyn. Världen opponerar mot den här messianska tron på amerikanen som riddaren som drar ut och frälsar världen med gud och bibeln och napalm i hand för en puritanism som vi känner är föräldrad. Vi igenkänner förmyndar-

staten som kämpar för förgångna ideal med metoder från en annan tid. I *Troilus och Cressida* var det ju så tydligt det rörde sig om ett kolonialkrig. Där kände man kanske starkare än någon annanstans en affinitet¹ mellan vår tid och Shakespeares när man bevittnade det ena meningslösa kriget efter det andra och kände ett sådant raseri mot krigets vettlöshet och dess oanvändbarhet att lösa internationella frågor.”

¹ släktskap

Ragnar Lyth hoppade in som Akilles i *Troilus och Cressida*

– Jag fick se mycket av skådespeleriets avigsidor.

Det var inte meningen att regissören Ragnar Lyth skulle spela Akilles på Göteborgs stadsteater 1981, Men Ove Tjernberg som skulle gjort rollen blev sjuk en vecka innan premiären – i akillesenan, så han kunde inte gå. Det gick inte att hitta en lämplig skådespelare med så kort varsel. Ralf Långbacka som satte upp pjäsen tyckte att den två meter långa Lyth skulle passa, och övertalade honom:

Akilles. Illustration av Sir John Gilbert R.A. 1858-66

– Vi sade att det bara skulle handla om tre veckor innan Tjernberg blev frisk, men när han blev det ville Ralf att jag skulle vara kvar. Så jag spelade den hela våren. Det var en bra läro-tid. Jag fick se mycket av skådespeleriets avigsidor: hur mycket regi man behöver, hur svårt det är att från scenen se var fokus ligger. Man ser det liksom ur fel perspektiv:

– Att hoppa in i en roll är egentligen inte bra. Det tog tid för mig att hinna ikapp den rollprocess jag borde ha haft. Jag fick ta igen det efter premiären, genom att pröva min rollfigurs ytterkanter, olika varje kväll. Det var ett sätt att kompensera för den regi jag inte hann få. Det tog lång tid att göra rollen till min.

RAGNAR LYTH HADE STÅTT PÅ SCEN tidigare. Först inom Studentteatern i Lund. Som teaterchef i Västerås 1975-78 hade han några gånger hoppat in för skådespelare som var sjuka:

– I många av de fallen hade jag själv regisserat. Men *Troilus och Cressida* var min största insats som skådespelare. En lärdom var att jag fick sätta mig in i de homosexuellas förutsättningar.

Akilles och Odysseus. Illustration av Sir John Gilbert R.A. 1858-66

Akilles vill ju hela tiden vara i tältet med Patroklos, så vi fick roa oss och rulla runt där. Det var kul! Det var också häftigt att stå på stora scenen. Jag tror till och med att jag hade slut-

monologen. Att ensam klara av ett pjäs slut, det var en stark upplevelse

SPELPERIODEN SAMMANFÖLL MED de häftiga debatterna kring Manifestet, ett förslag till konstnärlig förnyelse av Göteborgs stadsteater som lades fram av Ragnar Lyth, tillsammans med Peter Oskarson och Tomas Forser:

– Många av dem som jag spelade mot var motståndare till Manifestet. Vårt samspel blev litet färgat av det. Stämningen på teatern var så fientlig att vi inte hälsade på varandra. Vi kom in på scen utan att ha sett varandra i ögonen. Så det var ganska laddat. Men jag kunde använda det i rollen!

Intervju: Kent Hägglund

Anita Blom satte upp *Troilus och Cressida* – Pjäsen är faktiskt absurd. Sådant har alltid fångat mig.

Anita Blom var den första som regisserade *Troilus och Cressida* på en professionell svensk teater:

– Jag är född utomlands och har gått på engelsk skola, så jag har alltid haft Shakespeares pjäser med mig, på originalspråket. Just *Troilus och Cressida* var jag inte bekant med, förrän jag kom att läsa den när jag arbetade som regissör på Uppsala stadsteater. Jag tyckte att den var himla bra – spelbar och rolig – så jag föreslog den. Jag tror att det var den första Shakespeare-pjäsen som jag regisserade.

– Jag sade till scenografen att jag som enda dekor ville ha tre vita jättelakan, som ramade in scenen på tre sidor. I mitten av varje lakan var det slitsar, så skådespelarna kunde göra entré genom dem och vid hörnen. Alla fick färggranna elisabetanska kostymer, som stod för hela variationen i scenbilden. När en grupp gick ut och en annan kom in blev det en helt annan färgskala. Jag minns att belysningsmästaren tyckte att det var tråkigt, för ljuset skiftade inte mellan olika scener. Det behövdes inte, för det blev så omväxlande ändå.

ANITA BLOM FÖRBEREDDE ALLTID sina uppsättningar mycket noga. Bland

Troilus och Cressida. Illustration av Sir John Gilbert R.A. 1858-66

annat genom att rita upp scenerierna för varje scen:

– Oh ja. Det är ju frågan om så många människor. Man måste ha klart för sig var trojanerna ska komma in, och var grekerna ska komma in redan innan repetitionerna börjat. Sedan kan man ju ändra, så att det känns bekvämt för alla. Det finns regissörer som är maximalt noggranna, med varje steg och varje blick. Som skådespelerska har jag varit med om det, och det är vidrigt – man vill ju ha sin frihet. Men de flesta brukar vara mer öppna.

DET VAR INGET STÅHEJ I PRESSEN kring att *Troilus och Cressida* spelades första gången professionellt i Sverige:

– Inte vad jag kan minnas. Men folk vet ju ingenting. Det var väl till och med några som undrade varför vi brydde oss om att spela en så okänd pjäs. Nu efteråt förstår jag att jag blev inspirerad att ägna mig åt *Troilus och Cressida* efter att ha läst *Shakespeare Our Contemporary*, av den polske professorn och teaterkritikern Jan Kott. Den hade kommit ut några år tidigare och där finns en lång essä om pjäsen.

– Kott visar på hur styckets grova komiska tonfall blandas med passionerad vers. Och på hur både grekerna och trojanerna tycker att kriget är meningslöst. Helena är inte värd att strida för – hon är ju en hora. Inga gudar förekommer. Rå cynism blandas med stora äkta känslor. Det kan vara oerhört förvirrande för dem som väntar sig en tragedi – och lika konstigt om man vill se den som en komedi. Pjäsen är faktiskt absurd. Sådant har alltid fångat mig, jag var tvungen att undersöka hur långt man kunde gå i detta!

Intervju: Kent Hägglund